

ու աշ հայրենիքին, ինչպէս եւ Հայոց ազգի բրակութեանց եւ ցաւերին, եւ նորա երգերից շատերը ժողովուրդը երդում է՝՝ (Ալյօնիստ, 1887. թ. 5.)

1886.) — բայց ոյսու ամենայինի դրէքեւներ չկանուածաց տարրածեցաւ է առաջ իրավունքու մօտ ապահովի մէջ
— ու որ գոտուէ: Ցականին սախայն, ու մեր Հասարա-
բակութիւնը շաշափելի փորձու ապահուացնէ՛ թէ նա
նա դրէս առաջանայն զնանակնեւ իւր արքա-
նաւոր գործիշներու ամասատութիւնը Առասա նէր
որ ինչպէս Պր. Հալանցւան կը վկայ իւր յիշեալ պար-
զըցնի մէջ, մեր տաղանդաւոր բանաստեղծն ար-
տանի վասեանու, սիրով եւ իրեն յատուկ հաւա-
սարութեամբ կը յարատեւ իւր արքաւոր ըն-
թաքցի մէջ, զնանեւ աւելցնելով, պայտէու, Տայ-
կական դրականութեան բանաստեղծական ճիշդին
”

վերայ, որ տարաբախտաբար դեռ շատ աղքատ է...
Մեր Բ. յօդուածը կը վերաբերի Ռուսահայոց
ու անման թեազ թագավորական օսմանական օսմանական

Digitized by srujanika@gmail.com

u. subchili

ԳՈՅԱՐԱԿԻՆ ՀԸՆ ՄՈՎՐԱԿԱԾԵ

8-2980

Ի ԱԿԶԲԱՆԻ ՀԱՅ ԼՐԱԴՐՈՒԹԵԱՆ ՄԻԽԱՅԵԼ 1840.

(7 - 8 - 9 - 10 - 11 - 12)

Ո՞ւր, երբ եւ որմէն կղած է սկիզբն աղջային
լցագրութեան, խնդիր հետաքրքրական եւ ցան-
կալի: Եթէ ցայսօր շատ քաղաքներ կը կռուին
իրարու հետ զշումուն իրենց ծոցէն նաև ցու-
ցնենլու, նշանակ մեր մէջ ալ քանի ի՞ն քաղաքը
կ'երեւայ Եթէ իրարու հետ մրցին հայ աղջային
թեան անդամնութեան իրաւունքը կորցելու:

Ներողմ անձամօթ բոլորվնն Աշուաբդի մը
գցութեան, առաջին հայ լրադիր կը ճանանյա-
գիւու Բէ-շանտեան երկշաբաթամեթեթն, որ
1812ին Վենետիկի սկսու: Պատմութիւն Հայերն
Դպրութեան՝ (երես 470) “Հայերէն պարմերա-
կան գրաւածոց մէջ, կ'ըսէ, առաջնն կրնան սե-
պուի ժամանակի կարգաւ Տարեկանին կո-
չուած տեսքանինը, որ 1799 — 1802 տարի-
նեանն մէջ Հայութան առ են անելու առաջա-

Հայութիւն Մատիւսոբրծուն առաջին ազգային լրատիր կը ճանչնայ Աղոթորոց, թէեւ ծննդեան տեղը կը սիսլիի Եւ արդարեւ ազգիս անդրանիկ լրագիրն է աներկրպայ.

1. ԱՀԳԹԱՐԱՐ

Ամսաթերթ, Մադրաս; 1794—1796:
իուն. 8էր Յարուսիան Քահանայ Ջմանու
Ծիրազեցի: Ձպ. Յ. Յար. Քահ. Ջմանուն

Աղբաբեր գրաքար ամսաթերթին սկսած
1794 Յուլիի (Թերպյ) ամսոյն, եւ իւրաքան.
չիւր ամսոյն վերը կը հրատարակուեր: Բովան.
դակութիւնն էր նոյն ամսոյն մեջ հանդիպած
դէկտիմոն: Խեեւ չենք ամսած այս ցանկավա.
թերթը, սակայն քրաքան նոյն իսկ ժամանակին
խօսքերէն՝ կիմացուի, պանպիսի ժամանակ եւ պայ.
առաջին անգամ հրատարակուելով ալ՝ շատ
յօրինուածական եւ գիտանկան լրացիք մը կ'ե-
րեւալ: Ոչ աւասիկ խմբագրին խօսքեր:

ս՞կառելով ևթէ զօժանդակութիւն տպարանին
և ևթէ բարեգոյն յառաջ եկեան ուսումնասիրաց
յարմար վարկայ նուիրել առաջի ձերումը ազգասիրա-

¹ Հոսանքողակի կուտենք մատադրի ընել, որ հասապարագնեան դիւտէն յառաջ անլուշու լրագրի պատաժու կը վարեին որբերենքներ, ծանախափրատիւններ կամ յեւսու դուռընթեր, որոնք ի միւս ձեռագրաց նախնեաց կը տեսնեին:

Հայութան Արքունականութեան (եր. 185) Աշտուածական մաշտական համարական կը գետ, լինք գլուխեր ինչ պատճառաւ կայսերական կայսեր առաջի կենաց կու առաջ Աշտուածական մաշտական կը գետ:

թեան զլոյնման նարդենին. պյախին տպեցմանը է լցու
աեք զտուակ կ յանձնուած մլուց ամսով
անառանաւ. Այս ուրագու յորք ի մասուն ննջան է
շնչեցրողաց. Խոյրաքար ե անցք ննջոյ ասոյ. իթէ և
զանազան կազմից. Եթէ ն անապահ քարտիսա առ
հետի պայքան զնուած որոց ն անս անս հարաբեր են
քարցրուալը. եւ ի վերջուն անտարակին զարացց պ
հնեսեւալ ասոյ. պարանահավալ. ի հմա զանս սրբ
եւ զառարա ննջենա կ լուսա ունացոյ.

Այս ազդը կամ յայտարարութիւնն ռեղ-
ղուած է՝ բարեպաշտ պարունաց եւ մաքրակենցաղ
տիհնաց Մաքրաց Հայոց՝ Սփյուղ Հրատա-
րակեց 1794. Վայի 20ին՝ Ազգաբերքի աշ-
խառնակից Էկին Ռուսաստանէն. Յօնչեկի Ազքե-
պիսկոպոս Ըրբութեանց եւ Ստեփանոս Ցովհան-
նէկ Գուլամիրեան ²:

2. ሰጋጥና ቁጥር በትዥ-ትኩና

Ճարեկթերթ, Վենետիկ, 1800—1802:
Խմբ. Հ. Չուկս վ. իմայնեամ: Ցպ. Մ. Ղազար

Սզգարարին հայել լւելէն ըրս տարի ետքը լւենետիկի Եվեծարդոյ Մխաբանութիւնը ձեռնու արքից այս աշխատափառութեան, որը կրնանք անյատկանիւթիւնի անտառան անել ինչու որ բարենպահութեան մասն ի պատճենին կողմանէ լւադրոյ պատշտուի կը պարէր եւ Նոյն վախճանի կը ծառայէր, սա տարբերութեամբ միայն որ վիճանակի կարդ շըմնի մը մէջ հրատարակուելու, իբր տարեգիի տար ոյն վերը կը հրատարակուէր, եւ նոյն տարւոյն մէջ Հանրիպատ երեւելի քալվարիան, պատերազմական, եկեղեցական եւ գիտական դիպազոննարաման տեղեկութեալները կը ծանօթացը նէր: Տուերանիւն զիբքն է փաքը ու մէածա պապարութիւնը ու թուղթն ըստ ժամանակակից մարդու, եղանակ աշխարհաբար ⁴: Ա. Հատորիին որ 1800ին հրատարակեցան, 1799իք գեպերու միա պատեմ, եւ պյանքս կը շարունակուի մինչեւ 1802, եւ որչափ գիտելիք ալ 1803ին լցուեան: ⁵ Տուերանիւնն իւր բովանդակու

1. Կ պիտից այժմ ի հայ (Թէեւ զար կառակ) յոր
ողբեր ազգային խօսքին ու գլուխութեր՝ որ 1898
Մայիս 20-ին կառակ է հայ գրական թշնամի պատճեն
հետո հայ լեզվութեան հարցարածու փառագործ Եղիշե
և անոնց:

2. Մանուկյանը, Բ. 1. 1887. Խանութեանը առաջ
կը աշխարհում ու կառակ Պար Արք Թիգրան Հայ բար
ու գաղաք Եղիշեի երես ամուսնու ասքինքն ի մասին
աշխարհ:

3. Տաշիրյանը Եղիշ հասպերներ ծառ, զար առ
մանութեան առաջ առաջ Արք Արք Թիգրան Հայ բար
ու գաղաք Եղիշեի երես ամուսնու ասքինքն ի մասին
աշխարհ:

Հ. Կաթողիկոսի յոթերորդ կը տանիքիւ Հայոց Առաջապես Սութագործութեան կը սահման առ, եթէ Կ. գուշ բարութ:

Հայոց Առաջապես Սութագործութեան առ, կը թէ Եթերութեան 17 առաջ առաջ է, անոնց շնորհական կայութեան ժամանակ էն, որ խոյնութ Անձնական կը հրապարակ է եւ առաջ առ քայլ է 1817, եւ ինչ օճառ բարեկան էն, որ առաջ առ քայլ է Եթերութեան

թեան կողմանէ կը շրջէր ընդ բնաւ աշխարհ
եւ ամէն տէրսոթեանց, գիտնական զիւտա-
րու եւ այլ տեղեկութիւն կու տարու կըն-
ըսուի՝ որ լսագործեան մանկութեան հասա-
կին այս պատճենը շատ շատ յատարի իմու-
նան բորբոքն այնքան է յինքեան ի գուցընեւք բա-
նափրօքն նկատեալ Տուղթունէ մեր առ-
ջեւ կը զնէ ժամանակին աշխարհիկ լեզու-
թառաջ բերենք քամի մը հատուած.

«Գանձ հմաս ծեխն լրա. երբոք Նէլոսնը աղմը աւ արդ թշնամի նա եակա, խասար իրենց ցանու մէկէց գագտի համար. լըբէմ նիկիվոնն առջ նիկի մասինց զարդն էր. չըր ու ըլք որ տանինառապին հնագագտն ծեխի բարեկարգ իր նաև եր ասան. Հերթի պայմանագործ ունեց որ թագու զիրա աւագ ծիրապ, ասական սական սական զուռու փութաբերք ընկել արված 8 սարքան համար. կրթէն օքք 24 ասհամբ տահա երկ ցացն միւթ ատքեւն, եւ այլ».

3. ԵՎԱՆԻԿ ԲԻՒԶՈՆԴԵՐՆԵՐՆ, ԲՈՅՄԱԿԻ

Ճարեմերժ, վենեաիկ, 1803—1820:
Խմբ. Հ. Պուկաս վ. իմայիմեամ: Յպ. Ա. Պ. Պա

Եղանակ Բիշովեցւանին բովածակութիւն
էր. Ա. Նոր դաշտ Նոր գիտեւէտ, որ յաճախ սա

Այս աշխատասիրութիւնն էթ է չկարդնանք
ըստ ձեւոյն եւ այլ պահանջից բառէ ու ուստանիլ,
գէթ բովանդակութեան կողմանէ կընանիք ազ-
գային ըլքացած կարգն ընդունիլ։ Խըզուն ա-
մանակին աշխարհաբարն է, բայց շատ աւելի
ընտիր քան զեղու Տարեբուննեան, մանաւանդ
վերջին տարիներուն։ Նաևս աստ անդ գրաբար
հատուածներ աւ կ'երեւան։ Ահաւասիկ քանի
մը տող։

“Ուշաց աւէլ և սեպէն ստանգին ողը ու խորը՝
բայց յաստի ստանգոցին երիքն շապարի հասարա-
կուէն 60 տարին կը համար, քեզ կայ 70-ը անցող,
աւէլի քիչ Յոթ անցուո՞ւ. Համեմ թօփուրի կամի հա-
ստի գրդածուութեան ու ենու բաց բայինի իրենց շա-
տին իրենց էվզապին ու իրաւածենու զանազան ցաւէր,
բայդիք շաբանցին իրամաժութեան նաև դասակար-
պաններ իրեալի իրենց բարեւ կուռուց թուրութեան
ու տարութեան զանազան ցաւէր, ու կամվեն ան-
շահէ՞ որ շաբանց գրդածուութեանը բայդիք պիտօք
ընդէլ:” (Եւանձ Բէ-ու-դէ-ան, 1308:)

L. G. G.

ԱՐԴՅՈՒՆՔՆԵՐՆԵՐ